

Spaelotis clandestina (HARRIS, 1841) – nowy dla fauny Polski
przedstawiciel sówkowatych (*Lepidoptera, Noctuidae*)

Spaelotis clandestina (HARRIS, 1841) – a noctuid species (*Lepidoptera, Noctuidae*) new to the Polish fauna

JANUSZ NOWACKI¹, JANUSZ SOSIŃSKI²

¹ Katedra Entomologii AR, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań

² Osiedle Jagiellońskie 100/9, 61-221 Poznań

ABSTRACT. *Spaelotis clandestina* (HARRIS) was found in Białogóra on the Baltic coast, in „Las Piwnicki” reserve near Toruń and in Rybakówka in the Roztocze National Park. The species is new to the Polish fauna.

Polska leży w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego, gdzie znaczą się wpływy zarówno klimatu oceanicznego jak i kontynentalnego. Powoduje to występowanie na terenie naszego kraju, często na stanowiskach dysjunktywnych bądź na granicach zasięgów, wielu elementów faunistycznych o różnym typie zasięgu (NOWACKI, 1990, 1992).

Jedną z takich grup motyli są gatunki o borealnym typie zasięgu, występujące liczniej na terenie północno-wschodniej Polski (BUSZKO, 1987; BUSZKO, RYNA-RZEWSKI, 1992; NOWACKI, RUDNY, 1992).

Kolejnym nowym dla fauny Polski gatunkiem z rodziny *Noctuidae*, o zasięgu borealnym jest *Spaelotis clandestina* (HARRIS). Stwierdzony on został na trzech stanowiskach:

- Białogóra XA87, 28 VIII 1992 r. 1 samica, J. SOSIŃSKI leg. Osobnik ten odłowiony został na światło na stanowisku w zagłębieniu międzywydmowym, na przejściu nadmorskiej wydmy szarej porośniętej zbiorowiskiem *Helichryso-Jasionetum* w zbiorowiska leśne boru bazynowego *Empetro nigri-Pinetum*.
- Rezerwat „Las Piwnicki” CD38 koło Torunia, 4 VII 1980 r. 1 samica, J. BUSZKO leg. Osobnik ten odłowiony został na światło na terenie rezerwatu obok budynku Stacji Ekologicznej UMK w Toruniu. W najbliższym otoczeniu występowały: zbiorowiska roślinności łąkowej, szuwarowej z klasy *Phragmitetalia* oraz zbiorowiska leśne: *Tilio-Carpinetum typicum* i *Pino-Quercetum*.

– Rybakówka FB30 na terenie Roztoczańskiego Parku Narodowego, 20 VII 1987 r. 1 samiec, J. NOWACKI leg. Osobnik ten odłowiony został na światło obok zabudowań nad stawami rybnymi „Echo”. W najbliższym otoczeniu występowały środowiska wilgotnych łąk, szuwarowe oraz leśne: *Leucobryo-Pinetum*, *Dentario glandulosae-Fagetum* oraz *Ribo nigri-Alnetum*.

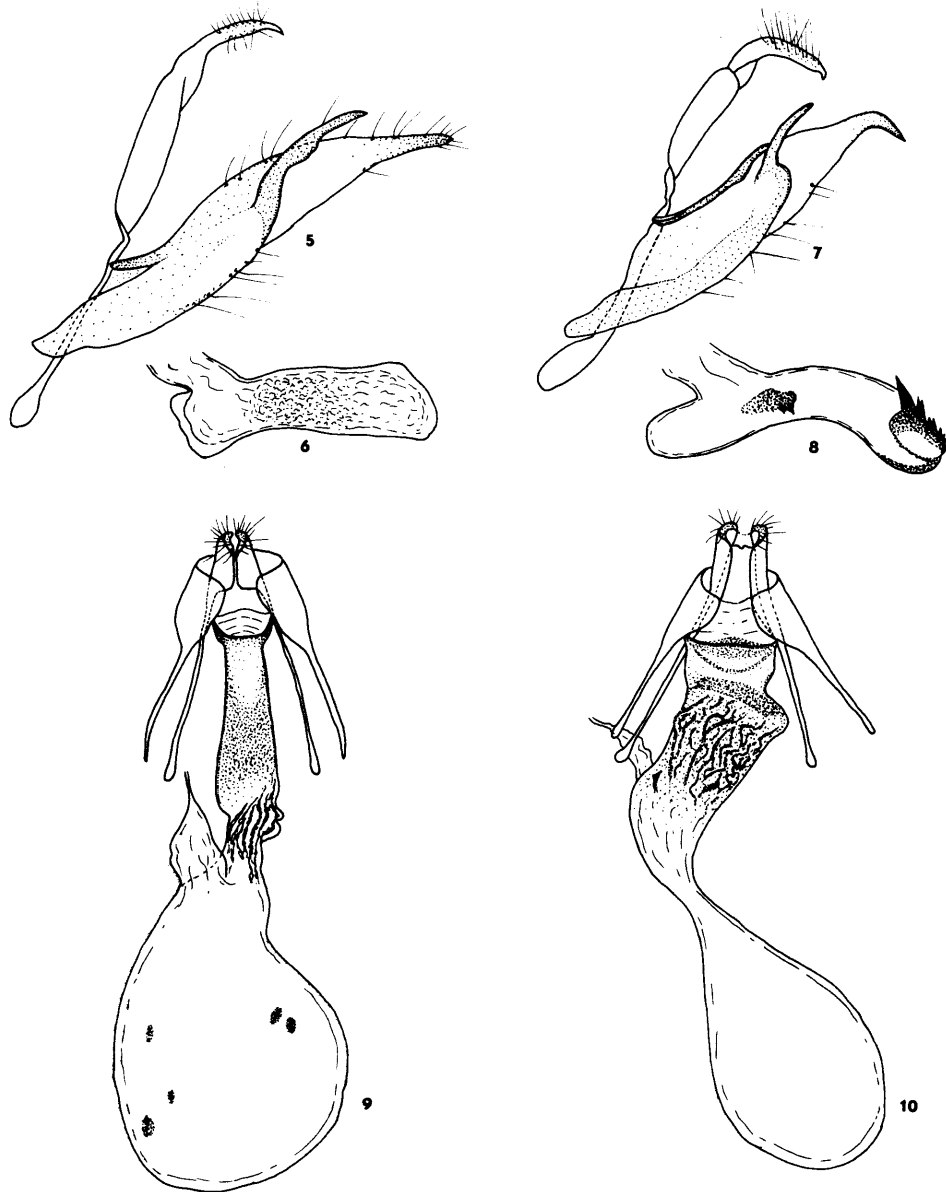
S. clandestina występuje w strefie borealnej całej holarctyki. Stwierdzony od wschodniej Kanady, Labradoru i Grenlandii, przez północne rejony Ameryki Północnej, Kamczatkę, Wyspy Kurylskie po Koree i dalej na zachód przez Syberię, północne rejony wschodniej Europy aż po Skandynawię (MORRIS, 1980; SKOU, 1991).

Stwierdzenie omawianego gatunku w Polsce jest konsekwencją jego europejskiego zasięgu. Dotychczas wykazany został w północnej Europie z: Dani, Finlandii, Norwegii, Szwecji, Rosji (SKOU, 1991) i Łotwy (ŠULCS, ŠULCS, 1987) oraz w pojedynczych osobnikach z: Schwarzwaldu na terenie Niemiec, południowego Tyrolu na terenie Włoch i Dolnej Austrii (SKOU, 1991).

Krótkie informacje na temat bionomii omawianego gatunku podają MORRIS (1980) i SKOU (1991). Według tych autorów gąsienice są polifagiczne. Obserwowane były na *Medicago sativa* L., *Trifolium* spp., *Vaccinium* spp. czy *Chamaenerion* spp., a ich rozwój trwa od września do maja z przerwą na diapauzę zimową. Lot motyli trwa od końca czerwca do połowy września.

Ryc. (Fig.) 1–4. Motyle (adults): 1, 2 – *Spaelotis clandestina* (HARRIS); 3, 4 – *Spaelotis ravida* (DEN. et SCHIFF.).

Ryc. (Fig.) 5–10. Aparaty kopulacyjne i genitalne (genitalia): 5–8 – aparaty kopulacyjne samców (male genitalia); 9–10 – aparaty genitalne samic (female genitalia); 5, 6, 9 – *Spaelotis clandestina* (HARRIS); 7, 8, 10 – *Spaelotis ravidus* (DEN. et SCHIFF.).

S. clandestina jest gatunkiem morfologicznie podobnym do *Spaelotis ravid* (DEN. et SCHIFF.), co może nastrożać pewne trudności przy oznaczaniu. Główne cechy różniące obydwu gatunki są następujące:

- *S. clandestina* jest motylem mniejszym o rozpiętości skrzydeł 35–38 mm. Na przednich skrzydłach przepaska wewnętrzna i zewnętrzna ciemniejsza od tła skrzydeł. Skrzydła tylne jednostajnie brunatne (Ryc. 1 i 2).
- *S. ravid* ma rozpiętość skrzydeł 38–45 mm. Na przednich skrzydłach przepaska wewnętrzna i zewnętrzna jaśniejsze od tła skrzydła. Skrzydła tylne jasne z wyraźnym przyciemnieniem przy brzegu zewnętrznym (Ryc. 3 i 4).

Wyraźne różnice u obydwu gatunków występują natomiast w budowie aparatów genitalnych, zarówno samców jak i samic (Ryc. 5–10).

PIŚMIENNICTWO

- BUSZKO J., 1987: *Autographa mandarina* (FRR.) (*Lepidoptera, Noctuidae*) w Polsce. Przegł. Zool., **31**: 175–179.
- BUSZKO J., RYNARZEWSKI T., 1992: *Blepharita bathensis* (LUTZAU, 1901) (*Lepidoptera, Noctuidae*) w Polsce. Wiad. Entomol., **11**: 21–26.
- MORRIS R., F., 1980: Butterflies and moths of New-Founland and Labrador. The *Macrolepidoptera*. Ottawa. 407 ss.
- NOWACKI J., 1990: *Xylocampa areola* (ESPER, 1789) nowy dla fauny Polski oraz kilka rzadkich gatunków sówkowatych (*Lepidoptera, Noctuidae*). Wiad. Entomol., **9**: 21–25.
- NOWACKI J., 1992: Sówkowate (*Lepidoptera, Noctuidae*) Roztocza. Fragm. Faun., **35**: 397–414.
- NOWACKI J., RUDNY J., 1992: Sówkowate (*Lepidoptera, Noctuidae*) Puszczy Augustowskiej. Wiad. Entomol., **11**: 37–57.
- SKOU P., 1991: Nordens Ugler, Danmarks Dyreliv, Bind 5. Apollo Books, Stenstrup. 566 ss.
- ŠULCS A., ŠULCS I., 1987: Neue und wenig bekannte Arten der Lepidopteren-Fauna Lettlands. 11. Mitteilung. Notulae Entomol., **67**: 141–145.